

KUPO Mäkelä Laura(OKM), Vuopala
Anna(OKM)

10.11.2016

Asia

Komission tiedonanto Euroopan parlamentille ja neuvostolle tekijänoikeuteen pohjautuvan oikeudenmukaisen, tehokkaan ja kilpailukykyisen talouden edistämisestä digitaalisilla sisämarkkinoilla

Kokous

U/E/UTP-tunnus

Käsittelyvaihe ja jatkokäsittelyn aikataulu

Eduskunnan informoiminen komission 14.9.2016 julkaisemasta tiedonannosta.

Suomen kanta

Suomi tukee tiedonannon yleisiä tavoitteita ja pyrkii osaltaan edistämään toimivien digitaalisten sisämarkkinoiden kehittymistä. Digitaalisia sisämarkkinoita kehitettäessä on tärkeää pitää huolta siitä, että erityisesti pienten kieli- ja kulttuurialueiden audiovisuaalisten sisältöjen tuotanto ja levitys pystytään turvaamaan myös digitaalisessa toimintaympäristössä.

Euroopan tekijänoikeusalojen innovointikyky digitaalisessa ympäristössä on niiden menestyksen ja globaalin kilpailukykyyn edellytys. Hyvin suunnitellut toimet tekijänoikeuslainsäädännön modernisoimiseksi ja niihin liittyvät tukitoimenpiteet ovat tämän vuoksi ensiarvoisen tärkeitä tekijöille ja esittäjille sekä kulttuuri- ja luovalle alalle, jotta ne voivat saavuttaa laajemman yleisön sisämarkkinoilla. Suomi muodostaa erikseen kantansa kaikkiin komission ehdotuksiin erillisillä U-kirjelmillä, joista osaan on viitattu tässä perusmuistiossa.

Pääasiallinen sisältö

Tausta

EU:ssa toimii osa maailman suurimmista kustantajista, sen jäsenvaltioissa toimii dynaaminen musiikki- ja elokuvateollisuus. Euroopan kulttuuriteollisuus ja luovat alat ovat ensiarvoisen tärkeitä taloudellisten vaikutusten lisäksi Euroopan kulttuurin monimuotoisuuden ylläpitämisen ja tukemisen näkökulmasta.

Toukokuussa 2015 hyväksytyssä digitaalisia sisämarkkinoita koskevassa komission strategiassa korostetaan, että tarvitaan toimia, joilla laajennetaan verkossa käyttäjien saatavilla olevaa audiovisuaalista sisältöä, musiikkia, kirjallisuutta ynnä muuta sisältöä.

Joulukuussa 2015 annetussa komission tiedonannossa ”Tavoitteena nykyaikainen, eurooppalaisempi tekijänoikeusjärjestelmä” EU:n tekijänoikeussäntöjen nykyaikaistaminen katsottiin yhdeksi keskeisistä tekijöistä pyrittäessä edistämään digitaalisten sisämarkkinoiden toimivuutta niin, että Euroopan luovan alan kilpailukyky säilyy.

Siinä kuvattiin kohdennettuja toimia, joilla helpotetaan televisio- ja radio-ohjelmien rajat ylittävää jakelua verkossa, eurooppalaisten audiovisuaalisten teosten lisensiointia tilausvideopalveluissa ja myynnistä poistuneiden teosten digitointia ja laajempaa levittämistä sisämarkkinoilla.

Tiedonannossa myös korostettiin, että EU:n tekijänoikeussäntöjä ei voida tarkastella erillään laajemmista politiikan linjoista. Näihin kuuluu esimerkiksi Luova Eurooppa -ohjelma, jolla edistetään Euroopan rikasta kulttuurituotantoa ja vaikutetaan kulttuuriteollisuuden ja luovan alan ympäristöön innovoinnin ja kulttuurin monimuotoisuuden hyväksi.

Lokakuussa 2016 julkaistussa tiedonannossa kuvataan niitä toimia, joita komissio on toteuttanut ja käynnistänyt joulukuun 2015 tiedonannon jälkeen. Komissio on tiedonannossa yhdistänyt lainsäädäntöä ja muita toimenpiteitä ohjelmaksi, jolla pyritään tukemaan Euroopan tekijänoikeusalojen menestystä sisämarkkinoilla ja autetaan eurooppalaisia tekijöitä saavuttamaan uusia yleisöjä ja samalla tarjotaan eurooppalaisia teoksia laajasti Euroopan kansalaisten saataville, myös valtioiden rajojen yli.

Tiedonannossa kuvatut toimenpiteet on luokiteltu seuraavien kokonaisuuksien alle: toimenpiteet, joilla varmistetaan sisältöjen laajempi saatavuus EU:ssa, toimenpiteet poikkeusten sopeuttamiseksi digitaalisiin ja rajat ylittäviin ympäristöihin, toimenpiteet hyvin toimivien tekijänoikeusmarkkinoiden saavuttamiseksi sekä toimenpiteet tehokkaan ja tasapainoisen valvontajärjestelmän luomiseksi.

Toimenpiteet, joilla varmistetaan sisältöjen laajempi saatavuus EU:ssa

Komission toimenpiteiden tavoitteena on esteiden poistaminen rajat ylittävältä sisältöjen saatavuudelta ja esteiden poistaminen teosten liikkumisen helpottamiseksi EU:ssa. Ns. Copyright II -pakettiin sisältyy asetusehdotus (Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi lähetystoimintaa harjoittavien organisaatioiden tiettyihin verkkolähetyskiin ja televisio- ja radio-ohjelmien uudelleenlähetyskiin sovellettavien, tekijänoikeuden ja lähioikeuksien käyttämistä koskevien sääntöjen vahvistamisesta COM(2016) 594), jolla pyritään yksinkertaistamaan ja nopeuttamaan sellaisten oikeuksien hankkimista, joita tarvitaan tiettyihin lähetystoiminnan harjoittajan tarjoamiin verkkopalveluihin. Asetusehdotuksesta on valmisteilla erillinen U-kirjelmä.

Eurooppalaisen elokuvan ongelmana on sen huono rajat ylittävä saatavuus. Komission tilaaman selvityksen mukaan eurooppalaisia elokuvia on saatavilla keskimäärin vain 2,8:ssa EU:n jäsenvaltioissa, kun yhdysvaltalaisia elokuvia esitetään keskimäärin 6,8:ssa EU:n jäsenvaltiossa. Eurooppalaiset elokuvat jäävät myös suppealle verkkojakelulle. Saatavuuteen liittyy lisenssi- ja sopimusongelmia, joihin yritetään pureutua mm. komission vetämässä sidosryhmien ns. jäsennellyssä vuoropuhelussa. Vuoropuhelulla pyritään **virtaviivaistamaan lisenssimenettelyjä ja helpottamaan alan sopimusten tekemistä**, jolloin eurooppalaisten teosten hyödyntäminen tapahtuisi kestävämmältä pohjalta ja niiden saatavuus laajenisi. Komissio raportoi vuoropuhelun tuloksista vuoden 2018 loppuun mennessä.

Tämän lisäksi **Luova Eurooppa –ohjelman Media-alaohjelmassa** käynnistetään vuoden 2017 alussa toimia, joiden avulla pyritään edistämään eurooppalaisten elokuvien verkkosaatavuutta. Näitä ovat mm. **lensiointikeskusten kehittäminen** eli verkkotyökalut, jotka mahdollistavat eurooppalaisten audiovisuaalisten teosten digitaalisen jakelun myös maissa, joissa niitä ei ole esitetty elokuvateattereissa tai kun kansallista jakelijaa ei ole, sekä sellaisten eri tuottajien audiovisuaalisia teoksia sisältävien **toimitettujen luetteloiden** laatiminen, joita voidaan saattaa tilausvideopalveluiden tarjoajien saataville. Pyritään myös kehittämään yhtenäinen elokuvien **tunnistajärjestelmä**, joka osaltaan edistäisi toimivan lisensoinnin kehittämistä.

Eurooppalaisten elokuvien verkkosaatavuuden ongelmia ovat **näkyvyyden ja löydettävyyden heikkous** sekä **kieliesteet**. Edelliseen pyritään vaikuttamaan mm. audiovisuaalisen mediapalveludirektiivin uudistamisen avulla, jälkimmäiseen Media-ohjelman kautta, jonka puitteissa tuetaan ja tehostetaan tekstitysten ja äänitysten hankintaa ja helpotetaan niiden uudelleenkäyttöä mm. verkossa toimivan kirjaston avulla.

Eurooppalaisten elokuvien tunnettuuden edistämiseksi komissio valmistelee mm. European Film Agency Directors Associationin (EFADs) kanssa vuonna 2017 yhteisen edistämistrategian laatimista eurooppalaisille yhteistuotannoille sekä tutkii mahdollisuuksia koulutustarkoituksiin suunnatun eurooppalaisten elokuvien luettelon laatimiseksi ja rahoittamiseksi.

Edelleen komissio tutkii **vaihtoehtoisia rahoitus-, tuotanto- ja jakelumalleja** esimerkiksi eurooppalaisen animaatioalan vahvistamiseksi. Audiovisuaalisten sisältöjen rajat ylittävä jakelu tulee mullistamaan nykyiset audiovisuaalisen sisältötuotannon rahoitusmallit, jotka perustuvat pitkälle jäsenmaiden kulttuurisiin ominaispiirteisiin ja maantieteellisiin levitys- ja jakelusopimuksiin. Tehokkaan sisämarkkinakehityksen tavoitteeseen tuleekin sisältyä myös pienten kieli- ja kulttuurialueiden sisällön tuotannon vahvana ja elinvoimaisena säilyminen.

Toimenpiteet poikkeusten sopeuttamiseksi digitaalisiin ja rajat ylittäviin ympäristöihin sekä toimenpiteet hyvin toimivien tekijänoikeusmarkkinoiden saavuttamiseksi

Komission ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla (DSM-tekijänoikeusdirektiivi, COM(2016) 593 final) sisältää mm. ehdotukset, joissa jäsenvaltiot **veloitetaan ottamaan käyttöön kolme pakollista tekijänoikeuden rajoitusta**. Nämä koskevat **tekstin- ja tiedonlouhintaa** sekä teosten ja muiden suojan kohteiden käyttöä yksinomaan **opetuksen havainnollistamiseksi** ja **kulttuuriperintöaineiston säilyvyyden** varmistamiseksi. Komission mukaan tekijänoikeuden rajoitukset pyritään näin modernisoimaan huomioimalla uudet käyttötavat ja edistämällä rajoitusten **toimivuutta rajat ylittävissä tilanteissa**.

Komissio ehdottaa myös tekijänoikeuden kollektiiviseen hallinnointiin perustuvaa ratkaisua, jolla on tarkoitus helpottaa kulttuuriperintölaitosten mahdollisuuksia **saada käyttölupia kokoelmiinsa sisältyviin** tavanomaisilta kaupan kanavilta **myynnistä poistuneisiin teoksiin** ja muihin suojan kohteisiin, jotta laitos voisi saattaa niitä yleisön saataviin.

Tiedonannossa mainitaan myös kaksi lainsäädäntöehdotusta, joilla EU-lainsäädännössä pannaan täytäntöön Marrakeshin sopimus. Sopimuksessa edellytetään, että sen osapuolet

säättävät lainsäädäntöönsä **rajoituksia, joilla tuetaan näkövammaisten ja muiden lukemisesteisten osalta kirjojen ja muun painetun aineiston saatavuutta esteettömässä muodossa**. Direktiiviehdotus sisältää esteettömiä kopioita koskevan pakollisen poikkeuksen, ja ehdotuksella varmistetaan myös poikkeuksen toimivuus esteettömien kopioiden sisämarkkinoilla tapahtuvaa valmistamista ja vaihtoa varten. Asetusehdotuksella mahdollistetaan esteettömien kopioiden vaihto EU:n ja sopimuksen osapuolina olevien kolmansien maiden välillä. Direktiivi- ja asetusehdotuksista (ns. VIP-ehdotukset) valmistellaan yhteinen U-kirjelmä.

Digitaalisia sisämarkkinoita koskevaan ehdotukseen sisältyvät myös ehdotukset, joilla tavoitellaan hyvin toimivia tekijänoikeusmarkkinoita. Komissio ehdottaa muun muassa **kustantajien uutta lähioikeussuojaa**, jolla lisätään oikeusvarmuutta ja parannetaan kustantajien neuvotteluvoimaa niiden sisältöä käyttävien ja tällaisen sisällön saannin mahdollistavien verkkopalveluiden kanssa solmittavissa sopimussuhteissa.

Ehdotuksiin sisältyy myös **velvoitteita ”tietoyhteiskunnan palvelujen tarjoajille”**, jotka tallentavat suuria teosmääriä ja tarjoavat pääsyn niihin. Näiden toimijoiden tulisi muun muassa yhdessä oikeudenhaltijoiden kanssa toteuttaa toimenpiteitä, jotta varmistetaan oikeudenhaltijoiden kanssa suojattujen teosten ja muun aineiston käytöstä tehtyjen **sopimusten toimivuus**. Näihin kuuluu muun muassa **pääsyn estäminen** teoksiin tai aineistoihin, jotka oikeudenhaltijat yhteistyössä palveluntarjoajien kanssa ovat tunnistaneet. Ehdotuksilla pyritään myös **lisäämään avoimuutta osapuolten välillä** ja sitä kautta mahdollisuutta saada kohtuullinen korvaus teoksen käytöstä. Komission ehdotuksesta direktiiviksi tekijänoikeudesta digitaalisilla sisämarkkinoilla valmistellaan erillinen U-kirjelmä.

Toimenpiteet tehokkaan ja tasapainoisen valvontajärjestelmän luomiseksi

Komissio on toteuttanut **arvioinnin nykyisten oikeudellisten puitteiden yleisestä toimivuudesta teollis- ja tekijänoikeuksien valvonnassa** erityisesti kaupallisessa laajuudessa tapahtuvien oikeudenloukkausten osalta. Valtaosa vastaajista oli sitä mieltä, että nykyiset säännöt auttavat teollis- ja tekijänoikeuksien tehokkaassa suojelussa ja estävät niiden loukkauksia, mutta monet oikeudenhaltijat ja erityisesti välittäjät katsoivat, että teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta annetussa direktiivissä säädettyjä toimenpiteitä ja oikeussuojakeinoja ei sovelleta yhdenmukaisesti kaikissa jäsenvaltioissa.

Erityisesti välityspalveluiden tarjoajiin kohdistuviin **turvaamistoimiin** sekä kieltomääräyksiin ja asianmukaisen vahingonkorvauksen määrittämiseen **katsottiin tarvittavan muutosta niihin liittyvien raskaiden prosessien vuoksi** silloin, kun asiaan liittyy usean EU-jäsenvaltion alueella tapahtuva toiminta. Nopeasti kehittyvä digitaalinen ympäristö ja tekniikka edellyttävät, että toimivaltaiset kansalliset tuomioistuimet voivat ilman aiheetonta viivytystä soveltaa ja vahvistaa teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta annetussa direktiivissä 2004/48/EY säädettyjä toimenpiteitä, menettelyitä ja oikeussuojakeinoja. Komissio aikoo ehdottaa lainsäädäntöön tarvittavia muutoksia.

Lisäksi tiedonannossa todetaan, että komissio haluaa saavuttaa konkreettisia tuloksia lainsäädännön ulkopuolisissa **nk. ”seuraa rahaa” -aloitteen piiriin kuuluvissa toimenpiteissä**, jotka ovat ensiarvoisen tärkeitä piratismia torjuttaessa. Komissio toivoo että sidosryhmät laajasti liittyisivät aloitteeseen ja jatkaisivat työtä kansallisella tasolla jo olemassa olevien sopimusten pohjalta. Näiden erityisesti **maksupalveluyrittäjiin ja**

verkkomainostajiin kohdistuvien toimenpiteiden etenemisen pohjalta komissio aikoo tutkia myös muita vaihtoehtoja, joilla vahvistetaan välityspalveluiden tarjoajien osallistumista teollis- ja tekijänoikeuksien suojeluun, esimerkiksi tapauksissa, joissa välittäjä ei ryhdy toimiin, vaikka tietää kolmannen osapuolen käyttävän välittäjänpalveluita teollis- ja tekijänoikeuksien rikkomiseen.

Asian käsittelyyn vaikuttavat olennaiset tekijät

Neuvoston työryhmä on aloittanut tiedonantoon sisätyvien direktiivi- ja asetusehdotusten käsittelyn. On oletettavaa, että neuvottelut eivät tule olemaan helppoja, sillä ehdotukset ovat monilta osin epäselviä ja niihin sisältyy varsin merkittäviäkin muutosehdotuksia eurooppalaiseen tekijänoikeussäätelyyn.

EU:n oikeuden mukainen oikeusperusta/päätöksentekomenettely

Käsittely Euroopan parlamentissa

Kansallinen valmistelu

Jaosto 31 (kulttuuri- ja av-asiat) 10.11.2016
Sisämarkkina-jaosto (15.11.2016)

Eduskuntakäsittely

Kansallinen lainsäädäntö, ml. Ahvenanmaan asema

Taloudelliset vaikutukset

Tiedonannolla sinänsä ei ole taloudellisia vaikutuksia. Sen sisältämien lainsäädäntöehdotusten budjettivaikutuksia selvitetään erikseen. Media-ohjelmasta rahoitettavat toimenpiteet sisältyvät nykyisiin budjettikehyksiin.

Muut asian käsittelyyn vaikuttavat tekijät

Asiakirjat

COM(2016) 592 final

Laatijan ja muiden käsittelijöiden yhteystiedot

tekijänoikeusneuvos Viveca Still, OKM, puh. 02 953 30297
kulttuuriasianneuvos Laura Mäkelä, OKM, puh. 02 953 30222
hallitusneuvos Anna Vuopala, OKM, puh. 02 953 30331

EUTORI-tunnus**Liitteet****Viite**

Asiasanat Hoitaa	audiovisuaaliset palvelut, kulttuuri, tekijänoikeus, Euroopan digitaalistrategia LVM, OKM
Tiedoksi	ALR, EUE, OM, TEM, TULLI, UM, VM, VNK, VTV